

Sygnatura akt II Ns 2885/16

POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2017 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi Widzewa w Łodzi II Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodnicząca: SSR A. M.

Protokolant: staż. W. Ł.

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2017 roku, w Ł.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku O. G.

z udziałem J. G. (1), Banku (...) Spółka Akcyjna

z siedzibą w W., E. B., Z. B., A. W., P. W., J. W., K. B., K. T., K. P., M. P.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. B. (1)

postanawia:

odmówić wnioskodawcy O. G. zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. B. (1) z domu (...) zmarłej w dniu (...) roku.

Sygnatura akt II Ns 2885/16

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym w dniu 13 grudnia 2016 roku, O. G., działając przez swoich przedstawicieli ustawowych wniósł o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu (...) roku prababce J. B. (1) i przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. B. (1).

W uzasadnieniu wskazano, iż wnioskodawca jest prawnikiem zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku J. B. (1). Przedstawicielka ustawowa wnioskodawcy – matka złożyła w zakreślonym 6 – miesięcznym terminie oświadczenie o odrzuceniu spadku, nadto uzyskała zgodę Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi na podjęcie wszelkich czynności faktycznych i prawnych mających na celu odrzucenie w imieniu i na rzecz małoletniego wnioskodawcy, spadku po J. B. (1) zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku w Ł., co zostało potwierdzone prawomocnym postanowieniem wydanym w sprawie o sygnaturze akt VI Nsm (...). Jednakże wobec przeświadczenia, iż wydane przez Sąd Rejonowy postanowienie w sprawie o sygnaturze V. N. jest orzeczeniem na podstawie, którego wnioskodawca będzie wykluczony z kręgu spadkobierców J. B. (1), oraz wobec braku pouczenia o dalszych czynnościach, które należało podjąć w celu odrzucenia spadku w imieniu małoletniego, takowe oświadczenie w imieniu wnioskodawcy nie zostało złożone.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, iż przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy pozostawali pod wpływem błędu, który został wywołany bez ich winy, co legło u podstaw, iż nie złożyli w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego syna O. G. po zmarłej prababce – J. B. (1) (wniosek k. 3-6).

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2017 roku Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania: Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W., E. B., Z. B., A. W., P. W., J. W., K. B., K. T., K. P., M. P. (postanowienie k. 43).

Uczestnicy postępowania: P. W., Z. B., E. B. z domu B., K. T., J. W., A. W. przyłączyli się do wniosku, wnosząc o jego uwzględnienie (odpowiedź na wniosek k. 48, 54, 56 – 56v, 62 – 62v, 66, 73).

(...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie wniosku (odpowiedź k. 80 – 81).

Na rozprawie w dniu 22 maja 2017 roku przedstawiciele ustawowi małoletniego podtrzymali swoje stanowisko w sprawie oraz złożyli jako przedstawiciele ustawowi małoletniego O. G. oświadczenie o uchyleniu się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. B. (1) oraz o odrzuceniu spadku przypadającego wnioskodawcy z mocy ustawy po spadkodawczyni (oświadczenie k. 107).

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

J. B. (2) z domu P. zmarła w dniu 10 listopada 2011 roku w Ł.. Pozostawiła po sobie dwoje dzieci Z. B. i A. W., którzy odrzucili spadek w ustawowym terminie. A. W. posiada córkę J. G. (1), która również odrzuciła spadek o J. B. (1) i która posiada syna O. G.. O. G. urodził się w dniu (...) w Ł., jest synem W. G. i J. G. (2) z domu W. (okoliczność bezsporna).

J. G. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłej J. B. (1) w dniu 13 marca 2012 roku, przed notariuszem J. S., w kancelarii notarialnej w K., niniejsze oświadczenie zostało zarejestrowane w rep. A za numerem (...) (okoliczność bezsporna, na nadto kopia wypisu aktu notarialnego k. 10 – 14). J. G. (1) złożyła takowe oświadczenie z uwagi na znajomość stanu schedy spadkowej po J. B. (1), w skład której wchodziły jedynie długi spadkowe (zeznania przedstawicieli ustawowych małoletniego – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 22 maja 2017 roku czas elektroniczny 00:17:42 – 00:32:39 i 00:32:40 – 00:34:56, k. 105).

Notariusz przed którym J. G. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku pouczył przedstawicielkę ustawową wnioskodawcy o możliwości złożenia takowego oświadczenia w imieniu małoletniego syna, pouczył również o konieczności uprzedniego wystąpienia do sądu rodzinnego z wnioskiem o uzyskania zezwolenia na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego, wręczając J. G. (1) wzór powyższego wniosku (zeznania przedstawicieli ustawowych małoletniego – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 22 maja 2017 roku czas elektroniczny 00:17:42 – 00:32:39 i 00:32:40 – 00:34:56, k. 105).

W dniu 17 kwietnia 2012 roku J. G. (1) i W. G. złożyli do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka – O. G. to jest na odrzucenie w imieniu małoletniego spadku po zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku w Ł. J. B. (1) (okoliczność bezsporna, a nadto kopia wniosku k. 109).

Postanowieniem wydanym w dniu 8 listopada 2012 roku w sprawie o sygnaturze VI Nsm (...), Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi VI Wydział Rodzinny

i Nietletnich, zezwolił J. G. (1) i W. G. na podjęcie wszelkich czynności faktycznych i prawnych mających na celu odrzucenie w imieniu i na rzecz małoletniego wnioskodawcy, spadku po J. B. (1) zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku w Ł. (postanowienie k. 7).

Przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy byli obecni na posiedzeniu sądu, wydającego orzeczenie w sprawie o sygnaturze VI Nsm (...)wówczas też powzięli informację, że sprawa jest zakończona. Przedstawiciele ustawowi wnioskodawcy nie odebrali prawomocnego orzeczenia wydanego w sprawie o sygn. VI Nsm 263/12. Przedstawiciele ustawowi małoletniego O. G. nie złożyli w imieniu małoletniego w przepisany terminie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku po zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku J. B. (1). O fakcie, iż małoletni O. G. może zostać uznany za spadkobiercę J. B. (1), przedstawiciele ustawowi małoletniego powzięli informację w listopadzie 2016 roku, kiedy to otrzymali odpis wniosku, w sprawie o sygnaturze akt II Ns 1870/16, toczącej się przed tutejszym Sądem w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej J. B. (1) (zeznania przedstawicieli ustawowych małoletniego – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 22 maja 2017 roku czas elektroniczny 00:17:42 – 00:32:39 i 00:32:40 – 00:34:56, k. 105).

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd poczynił w oparciu o dowody wymienione powyżej, w tym w oparciu o kopie dokumentów załączonych do akt sprawy, których prawdziwość i wiarygodność, w świetle wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, nie nasuwa żadnych wątpliwości i nie została zakwestionowana przez strony i które to Sąd oceniał mając na względzie treść art. 308 kpc, oraz na podstawie zeznań przedstawicieli ustawowych małoletniego O. G., które są spójne i korespondują z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zważył co następuje:

Wniosek małoletniego O. G. nie zasługuje na uwzględnienie, co skutkuje odmową zatwierdzenia wnioskodawcy uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. B. (1) zmarłej w dniu 10 listopada 2011 roku.

Podstawę prawną przedmiotowego wniosku stanowi przepis art. 1019 § 2 kc.

Przepis ten stanowi, iż spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. W tym celu musi złożyć stosowne oświadczenie przed Sądem, w oświadczeniu tym musi jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca - art. 1019 §2 k.c. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd art. 1019 §3 k.c. Stosuje się przy tym postępowaniu przepisy o wadach oświadczenia woli. W myśl art. 84 §2 k.c. można powoływać się na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby dana osoba nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, nie postąpiłaby tak jak dotychczas (błąd istotny). Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 kc w zw. z art. 84 § 1 kc zdanie pierwsze i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Z drugiej strony o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy" (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 czerwca 2005 roku, sygn. IV CK 799/04; publ. OSNC 2006/5/94). W postanowieniu z 9 listopada 2012 roku (sygn. akt II CSK 172/12, LEX nr 1299156) Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo-skutkowa. W orzecznictwie wskazuje się wyraźnie na wymóg aktywizacji spadkobierców celem powzięcia informacji o ewentualnych pasywach spadku, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności dotyczących sytuacji rodzinnej spadkobierców po śmierci jednego z jej członków. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 roku (sygn. akt IV CSK 612/11) wskazał, że błędem istotnym spadkobiercy (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c.) jest brak wiedzy o stanie spadku (długach spadkowych), mimo powziętych przez tego spadkobiercę odpowiednich, możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku.

W doktrynie wskazuje się na wątpliwości związane z sytuacją, gdy spadkobierca podejmie próbę uchylenia się od skutków oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, albo od skutków prawnych nie złożenia takiego oświadczenia, z powołaniem się na błąd co do prawa (np. brak wiedzy o odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania podatkowe spadkodawcy, pozostawanie spadkobiercy w przekonaniu, że niezłożenie oświadczenia woli jest równoznaczne z odrzuceniem spadku, brak wiedzy o terminie do odrzucenia spadku oraz o czynnościach, które należy podjąć celem złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku itp.). Zgodnie z dominującym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, który Sąd Rejonowy orzekający w przedmiotowej sprawie podziela i przyjmuje za własny, brak jest możliwości uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo nie złożenia takich oświadczeń w wyniku błędu co do prawa. Nie ulega też wątpliwości, że nie może się uchylić od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku spadkobierca, który mylnie sądzi, że

milcząc spadek odrzuca (tak między innymi „Kodeks cywilny. Komentarz.” pod red. prof. dr hab. Edwarda Gniewka, prof. dr hab. Piotra Machnikowskiego, 2013 rok, „Kodeks cywilny. Komentarz.” pod red. prof. dr hab. Krzysztofa Pietrzykowskiego, 2011 rok, „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Elżbieta Skowrońska-Bocian Warszawa 2002 rok). Należy podkreślić, iż na tle obecnego orzecznictwa Sądu Najwyższego wielokrotnie wprost została wypowiedziana teza, iż „jedną z naczelných reguł prawnych jest, że nieznajomość prawa nie stanowi okoliczności, na którą można się powoływać w celu usprawiedliwienia niepodjęcia działań, od których norma prawna uzależnia określony skutek” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2002 roku, II CKN 723/00, Lex 74464). Trybunał Konstytucyjny, w uchwale z dnia 7 marca 1995 roku, (W 9/94, (...) Zb.Urz. z 1995 r., Nr 1, poz. 20) wyraził pogląd, że funkcjonowanie prawa, zwłaszcza w demokratycznym państwie prawnym, opiera się na założeniu, iż wszyscy adresaci obowiązującej normy prawnej – a więc zarówno podmioty obowiązane do jej przestrzegania, jak i organy powołane do jej stosowania – znają jej właściwą treść (tzw. fikcja powszechnej znajomości prawa) i że nikt nie może uchylić się od ujemnych skutków naruszenia tej normy na tej podstawie, że normy tej nie znał lub rozumiał ją opacznie (ignorantia iuris nocet). Powyższe powoduje, że nieznajomość prawa nie stanowi okoliczności, na którą można się powoływać w celu usprawiedliwienia niepodjęcia działań, od których norma prawna uzależnia określony skutek. Znamionym jest, że taka zasada była powoływana wielokrotnie w odniesieniu do przepisów o różnym charakterze (materialnym i procesowym) i różnej randze (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 roku, sygn. akt II UZ 13/97, (...) rok, z. 20, poz. 409, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1998 roku, akt II UKN 519/97, OSNP 1999 rok, z. 1, poz. 36, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 roku, I CK 233/05, OSNC 2006 rok, z. 10, poz. 173). Taką zasadę powołuje też orzecznictwo w sprawach z zakresu prawa pracy, charakteryzujące się liberalnym ujmowaniem pozycji pracownika (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1999 roku, sygn. akt I PKN 679/98, OSNP 2000 rok, Nr 7, poz. 275, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1999 roku, I PKN 429/99, OSNP 2001 rok, z. 8, poz. 265, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1975 roku, I PZP 15/75, OSNC 1976 rok, z. 3, poz. 43).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, iż J. B. (1) zmarła 10 listopada 2011 roku w Ł.. Znając skład spadku, który po sobie pozostawiła, J. G. (1) jako wnuczka powołana do dziedziczenia po zmarłej z mocy ustawy, odrzuciła spadek w przepisany terminie, bowiem w dniu 13 marca 2012 roku, z kolei w dniu 17 kwietnia 2012 roku zainicjowała przed sądem rodzinnym postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na podjęcie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego syna. Orzeczenie w tym przedmiocie zapadło w dniu 8 listopada 2012 roku i uprawomocniło się z dniem 29 listopada 2012 roku. Jednakże mimo wydanego orzeczenia zezwalającego J. G. (1) i W. G. na podjęcie wszelkich czynności faktycznych i prawnych mających na celu odrzucenie w imieniu i na rzecz małoletniego O. G., spadku po zmarłej J. B. (1), przedstawiciele ustawowi małoletniego nie podjęli w imieniu małoletniego żadnych czynności zmierzających do odrzucenia spadku w imieniu małoletniego po zmarłej prababce J. B. (1), w szczególności nie złożyli takowego oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej, ani przed sądem ani przed notariuszem. Tym samym nie może zostać uwzględniony jako usprawiedliwiony okolicznościami błąd, na który powołują się przedstawiciele ustawowi, a mianowicie brak wiedzy o dalszych czynnościach, które winni podjąć w imieniu małoletniego, po uprawomocnieniu się orzeczenia wydanego w sprawie o sygnaturze akt VI Nsm 263/12. Jak już wskazano powyżej ignorantia iuris nocet (nieznajomość prawa szkodzi).

Na marginesie zasygnalizować należy, iż Sąd rozpoznający sprawę o sygnaturze VI Nsm 263/12, prawidłowo pouczył przedstawicieli ustawowych małoletniego, iż z chwila wydania orzeczenia w tejże sprawie ta sprawa jest zakończona i nie jest wymagana żadna aktywność wyżej wskazanych w tej sprawie. P. przy tym należy z całą mocą, iż Sąd nie udziela porad prawnych, i nie jest jego obowiązkiem udzielanie stronom pouczeń, poza pouczeniami wynikającymi z art. 5 kpc oraz o zaskarżalności wydanego orzeczenia w sprawie, o dalszych czynnościach, które J. G. (1) i W. G. winni podjąć aby wykluczyć małoletniego z kręgu spadkobierców po zmarłej J. B. (1).

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w sentencji.